

Hebrejski alfabet

Hebrejski je jezik jedan od najstarijih jezika svijeta koji se još danas govori. U stvari to je jezik kojim su već u 4. tisućljeću pr. Kr. govorili Feničani i Kanaanci. Taj su jezik u 12. st. pr. Kr. preuzeli od Kanaanaca Hebreji. Spada u semitske jezike, koji su se prostirali od Perzijskog zaljeva do sjeveroistočne Afrike.

Forma Standard Finalna	Ime	Transliteracija i izgovor	Brojčana vrijednost
א	'alef	' (nečujan)	1
ב	Beth	b, <u>b</u> (bh ili v)	2
ג	Gimel	g, <u>g</u> (gh)	3
ד	Daleth	d, <u>d</u> (dh)	4
ה	He	h (meko h)	5
ו	Vau	v (m. lectionis)	6
ז	Zajin	z	7
ח	Het	ħ (tvrdo h)	8
ט	Tet	t (oštro t)	9
י	Jod	j (m. lectionis)	10
כ ך	Kaf	k, <u>k</u> (kh ili h)	20
ל	Lamed	l	30
מ ם	Mem	m	40
נ ן	Nun	n	50
ס	Samekh	s	60
ע	'ajin	' (nečujan)	70
פ ף	Pe	p, <u>p</u> (f)	80
צ ץ	Sade	ʕ (oštro s)	90
ק	Qof	q	100
ר	Reš	r	200
ש ך	sin, šin	ś, š	300
ת	Tau	t, <u>t</u> (th)	400

Konzonanti *begadkefat*

Hebrejski alfabet ima 22 konzonanta. Među njima šest konzonanata imaju dvostruki izgovor: ako imaju točkicu (ת פ כ ג ד ב), izgovor je čvrst, kao što je vidljivo u koloni koja evidentira transliteraciju i izgovor. Ako su znakovi bez točkice (ת פ כ ד ג ב), izgovaraju se mekano, a to se očituje i u izgovoru (bh, gh...).

Konzonanti *kamnefes*

Pet konzonanata kada se nalaze na kraju riječi poprimaju drugačiji oblik negoli u sredini riječi: ז פ נ מ כ. Osim drugačijeg finalnog oblika, među njima ne postoji nikakva druga razlika.

Vokali

Za prvu orijentaciju vokale možemo podijeliti u dvije osnovne grupe.

Kratki su: ׀ , *patah* – a

ׇ , *segol* – e

ׂ , *hirek* – i

ׁ , *kibuc* – u

׀׀ , *qamec hatup* – o

Dugi su: ׀׀ , *kamec* – ā

ׇׇ , *sere* – ē

ׇׇ׀ , *sere* – ê

ׇׇׂ , *hireq* – î

ׇׇׁ , *šurek* – û

ׇׇ׀׀ , *holem* – ô

ׇׇ׀׀׀ , *holem* – ō

Konzonanti *mater lectionis*

Neki konzonanti označavali su, iako nesavršeno, određene vokale. To su ׀ , ׇ , ׂ a nazvani su *mater lectionis*.

Naime do 10 st. pr. Kr. nisu se uopće u hebrejskom tekstu bilježili vokali. Između 10.-6. st. određeni konzonanti su počeli označavati vokale i to samo ako su se nalazili na mjestu finalnog konzonanta: ם= ū, ם=î, ם= svaki finalni vokal.

U periodu nakon sužanjstva ם i ם su počeli biti korišteni kao vokali unutar riječi i sa nešto promijenjenim značenjem: ם= ū i ô; ם= ê i î, dok je ם nastavio na kraju riječi predstavljati sve druge vokale osim upravo spomenutih.

Iako je načelno u kasnijim knjigama te u postbiblijskoj literaturi primjetna tendencija prema *scriptio plena*, prisutna je ponegdje i *scriptio defectiva*, što znači da manjkaju ם i ם, čime se smanjuje vrijednost vokala: umjesto ū i ô dobivamo ū i ô.

Danas se ם i ם se u kombinaciji s drugim vokalima izgovaraju kao konzonanti, npr. ם, ם, ם, ם, ם, ם, ם, ם, ם, ם.

Pisanje u hebrejskom jeziku

Hebrejski jezik se piše s desna na lijevo, tako da riječ koja ima npr. konzonante *l-m-d* se piše: לְמַד. Vokali se pišu ispod ili iza konzonanta: לְמַד (lā-mād), לְמֻד (lā-mūd).

Kad se jednom nauči konzonante i vokale, bez teškoća se mogu sricati slogovi. Postoje dvije vrste slogova.

Otvoreni slogovi: sastoje se od konzonanta i vokala (לְ, בֵּ, יֵ, טֵ, לוֹ).

Zatvoreni slogovi: sastoje se od konzonanta, vokala i još jednog konzonanta koji „zatvara“ slog (מֵד, טַל, יָק, כָּם).

Iz ovoga je vidljivo da slog uvijek počinje konzonantom, nikad vokalom!

Vježba:

וְהוֹשַׁפֵּט	דִּירוֹתָם	דָּשׁוּ	בְּמוֹת	בְּמוֹ	גִּזְלֵ	בָּזוּז	בָּזָז	בֵּית	בְּדָד	בְּדָד	בָּד	בָּ
wî-hô-šā-pāt	dô-rô-tām	dā-šû	bā-môt	bā-mô	gē-zel	bā-zûz	bā-zaz	bêt	bā-dād	bād	bād	bā

Otvoreni i zatvoreni slogovi

Vidjeli smo da se otvoreni slogovi sastoje od konzonanta i vokala, a zatvoreni od konzonanta, vokala i još jednog konzonanta koji „zatvara“ slog.

Znači, otvoreni slog završava vokalom, a zatvoreni konzonantom.

Ovo je važno zato što otvoreni slog u pravilu ima dug vokal, ali ako je naglašen, može imati kratki. Obratno, zatvoreni slog ima kratki vokal, ali ako je naglašen, može imati dugi. To sažimamo u važno pravilo: zatvoreni i nenaglašeni slog ima kratki vokal.

Milera^ç i Mile^{el}

Svaka hebrejska riječ, ako nije proklitika, ima jedan naglašeni vokal (naglasak se izražava dizanjem tona, pojačavanjem izgovora); ako naglasak stoji na posljednjem slogu, što je najčešći slučaj, zove se *milera^ç*, dok se onaj na pretposljednem slogu zove *mile^{el}*.

Većina riječi u hebrejskom ima naglasak na posljednjem slogu tj. *milera^ç* i zato ga ne bilježimo na poseban način, dok se naglasak *mile^{el}* u gramatikama označava strelicom iznad naglašenog sloga קִטְלֵת.

Hebrejska riječ nije nikad naglašena na 3. i slijedećim slogovima od kraja. Na drugom slogu od akcenta prema početku riječi pojavljuje se *meteg* kao neka vrsta poluakcenta, npr. מִדְּאָרְיָן.

Meteg

Meteg (מֵטֵג, *uzda*) je kratka okomita linija s lijeve strane uz oznaku za vokal a označava sekundarni akcent koji rastavlja riječ, npr. מִרְאִיָּהוּ se čita מִרְאִי הוּ. (Kod višesložnih riječi, on se nalazi na drugom slogu prije naglaska.)

Uslijed „rastavljanja“, zatvoreni slog postaje „otvoreni“. Ovo nam je važno u svjetlu pravila da je vokal u zatvorenom nenaglašenom slogu kratak: prisutnost *meteg*-a npr. *kamec*-u daje normalnu vrijednost: אֶכְלָה (inače bi, jer je prvi slog zatvoren, dugi vokal *kamec* prešao u kratki tj. *kamec-hatup*).

Šva

Najjednostavnije rečeno: kad iza nekog konzonanta, koji je na početku ili u sredini riječi, nema vokala onda se to označava znakom šva u vidu dvije vertikalne točkice ispod konzonanta, npr. שׁ. Znači ne piše se לְשִׁמוּ, nego לְשִׁמוּ. Ponekad se isti znak stavlja i ispod *consonantae finalis*, npr. ך, gdje predstavlja samo diakritički znak da bi se lakše razlikovalo ך od ך *finalis*; u transkripciji se ne bilježi.

Ipak, znak *šva* je višeznačan jer se isto tako može upotrijebiti i za označavanje ekstremno kratkog bezbojnog vokala. Drugim riječima, taj znak nekad označava da vokala nema, a nekad da on postoji! Za razlikovanje tih dviju funkcija postoje slijedeća pravila.

Šva quiescent označava odsustvo vokala. Ona dolazi ispod svih izgovaranih konzonanata osim finalnih koji zatvaraju slog, npr. מְרִאִיהוּן. (Iznimka: dolazi i ispod posljednjeg konzonanta i to u *qatal*-u 2 l. ž. r. j.: קָטַלְתָּ).

Šva mobile predstavlja redukciju punog vokala pa se izgovara kao kratko, muklo *e*; on sa konzonantom tvori mali, otvoreni poluslog, npr. u קָטַלְתָּהּ zbog *metega*, pa se čita qat^elā.

Ona dolazi: a) ispod početnog konzonanta - קָטַל; b) ispod konzonanta koji otvara slog (npr. jer prethodni slog se piše sa *meteg*-om) - יִלְבְּשֶׁךָ; c) ispod konzonanta koji slijedi zatvoreni slog - יִקְטַלְוּ (odatle i empiričko pravilo da **od dvije susljedne šva prva zatvara slog pa je quiescent a druga ga otvara pa je mobile**); d) dosljedno prethodnome, dolazi i ispod redupliciranih konzonanata – קָטַלְוּ; e) obratno, ako prvi od dva identična konzonanta ima *šva*, a slijedeći neki vokal, npr. שְׁתַּתְּהוּ, *šva* je *mobile*.

Praktično: važna je dužina vokala u slogu koji prethodi konzonantu ispod kojeg je *šva*: **ako je vokal u prethodnom slogu kratak, šva postaje quiescent**; naime, rekosmo da kratki vokal dolazi u zatvorenom i nenaglašenom slogu – prema tome *šva* koja slijedi takav vokal nalazi se ispod konzonanta koji zatvara slog. Obratno, **ukoliko dugi vokal dolazi u otvorenom slogu (osim ako je naglašen), šva koja dolazi pod slijedećim konzonantom otvara novi slog i izgovara se**, npr. שׁוּמְרִים. Izuzetak od ovog pravila je jedino וַיְהִי (wa-y^ehî): ovdje *meteg* nakon kratkog vokala predstavlja pauzu i čini taj slog otvorenim pa će *šva* pod slijedećim konzonantom otvarati novi slog i izgovarat će se.

Najčešći dvojbjeni slučaj jeste pojava *šva* ispod konzonanta koji zatvara slog a kojemu prethodi vokal *kamec*: ך, koji po sebi može biti kratki *o* ili dugi *ā*, npr. מְלֶכֶיךָ. U tom slučaju važnu ulogu igra pozicija akcenta jer ona određuje dužinu vokala; u nekim slučajevima kad nema akcenta, da bi se označilo kako dotični *kamec* nije kratak vokal, pored njega se stavlja *metheg*: קָטַלְתָּהּ.

Šva compositum se odnosi na tri znaka koja su nazvana *šva compositum* ili *hatef*:

ֿ, *hatef patah*;

ֿֿ, *hatef kamec*;

ֿֿֿ, *hatef segol*.

Sam naziv *compositum* i grafički znak govore da je ovdje *šva simplex* spojen sa nekim vokalima. Pojavljuju se na početku sloga i praktično su poluvokali. Vrlo često dolaze ispod guturala (ע,ה,ה,א).

Tako npr. umjesto *šva simplex* u 2. l. mn. u נִפְלְתָם, u glagolu u kojem dolazi gutural i ispod njega *šva*, imamo עֲמִדְתָּם.

Često i ispod neguturala umjesto *šva simplex* dolazi *šva compositum*, ali za tu je pojavu teško utvrditi pravilnost jer manuskripti znatno variraju. Ipak, u tom se slučaju nikad se ne pojavljuje ֿֿֿ nego ֿֿ, pogotovo ako ne postoje posebni razlozi za pojavu ֿֿ (etiologija, harmonizacija).

Ako se dogodi da ispred konzonanta koji ima *šva* treba doći još jedan koji takođe ima *šva*, tada prvi *šva* prelazi u najbliži kratki vokal a to je u ovom slučaju *hireq* . Npr. kad imenu **לְשִׁמוּאֵל** treba biti pripojen prijedlog **לְ**, tada će **לְשִׁמוּאֵל** prijeći u **לְשִׁמוּאֵל**.

Kada se *šva simplex* treba staviti pred *šva compositum*, npr. **לְ** + **אֲדוּם**, tada *simplex* prelazi u odgovarajući kratki vokal, npr. **לְאֲדוּם**.

Maqqef

Maqqef je kratka linija kojom mogu biti povezane dvije, tri ili čak četiri riječi jer su značenjski usko povezane: **אִם טוֹב אֲנִי** → **אִם-טוֹב-אֲנִי**, *ako sam ja dobar*. Riječi koje su na taj način ujedinjene postaju jedna fonetička cjelina: samo zadnja riječ zadržava naglasak a prethodne postaju proklitike.

Gubitak naglasaka za sobom povlači skraćivanje vokala u nenaglašenom zatvorenom slogu proklitike, npr. **אֶת-כָּל-מִתְּנֶה** **אֵת** **כָּל** **מִתְּנֶה** (izuzetak je riječ *more* kojoj ne biva skraćen vokal osim u sintagmi **יָם-סוּף**, *Crveno more*).

Kamec-hatup

Ovdje samo sintetiziramo ono što je prethodno već rečeno. Za vokal **ָ** rekli smo da može predstavljati dva različita vokala: dugi *qamec* (\bar{a}) ili kratki *qamec-hatup* (*o*).

Kad se **ָ pojavljuje u zatvorenom nenaglašenom slogu, onda predstavlja *qamec-hatup* (*o*). I obratno, ako dolazi u slogu koji je otvoren ili u slogu koji je, iako zatvoren, naglašen, tada **ָ** predstavlja *qamec* (\bar{a}).**

Primjeri:

- u **מִלְעָל** naglasak je *mile^{el}*; vokal **ָ** u otvorenom slogu **ָ** je \bar{a} , ali u zatvorenom nenaglašenom vokal je kratak pa prema tome u slogu **עָל** vokal **ָ** ima vrijednost *o*; naprotiv, u riječi **לִבָּב** vokal **ָ** se nalazi u zatvorenom, ali naglašenom slogu pa prema tome ima vrijednost \bar{a} .

- u imenici **מִלְרָה** naglasak je *milera^e*; prvi slog je zatvoren i nenaglašen pa je prema tome vokal u njemu *o*. Naprotiv, posljednji slog je naglašen pa vokal **ָ** ondje ima vrijednost \bar{a} ; inače, ovu imenicu je lako razlikovati od glagola 3. l. j. ž. r. **מִתְּנֶה** po *meteg*-u koji u prvom slogu glagola otvara malu pauzu, ostavljajući prvi slog otvorenim, pa vokal **ָ** poprima vrijednost \bar{a} . Na isti se način razlikuje **אֶתְּנֶה** od **אֶתְּנֶה**;

- riječ **הִנְנִי** ima *dageš* tj. reduplikaciju drugog konzonanta pa dobivamo situaciju

נְיִ + יְיִ; pošto se ovdje vokal ךְ nalazi u zatvorenom i nenaglašenom slogu, ima vrijednost *o*; naprotiv, u riječi לְמָהּ = לְמָהּ + מָהּ vokal ךְ se nalazi u slogu koji je zatvoren ali naglašen, pa poprima vrijednost *ā*;

- u složenici כָּל-אִישׁ uslijed *makef*-a prva sastavnica ostaje bez naglaska pa se vokal ךְ nalazi u zatvorenom i nenaglašenom slogu te poprima vrijednost *o*.

Dageš

Dageš je točka u srcu slova (J. Weingreen) a dvojak je znak: postoji *dageš lene* (lagani) i *dageš forte* (jaki).

Dageš lene

U slovima *begadkefat*-a, koji mogu imati tvrd i mek izgovor, prisutnost *dageš*-a označava tvrdi tip izgovora: ב, ג, ד, פ, פ, ת, za razliku od ב, ג, ד, כ, כ, ת.

On se pojavljuje kad slovo *begadkefat*-a započinju slog, bilo na početku ili u sredini riječi ukoliko prije njega ne dolazi vokal ili šva mobile.

Dageš forte

Pojavljuje se u svim konzonantima, uključujući *begadkefat*, osim guturala ע, ה, ה, ה, א i ךְ, reduplicirajući ih. On može doći na svim pozicijama konzonanata osim na posljednjoj (ovdje su izuzeci osobna zamjenica 2. l. j. ž. r. תָּ, te glagol *qatal* 2. l. j. m. i ž. r. קָטַלְתָּ/קָטַלְתְּ).

Specifičan je slučaj slova ךְ: on prima *dageš forte* samo ako se nalazi između dva vokala, jer je ako iza njega slijedi konzonant, onda je ךְ vokal. Dakle, u glagolu וְאָשַׁב, ךְ je reduplicirani konzonant, dok je u imenu שְׂמוֹאל on dugi vokal û.

Vrste reduplikacija:

kompensacijska – npr. kad prijedlog מִן biva spojen sa riječju koja slijedi, nastalo bi מִן־שָׂאוֹל, oblik koji ne postoji nego se ךְ asimilira a znak te asimilacije jest reduplikacija slijedećeg konzonanta שׁ i tako nastaje מִן־שָׂאוֹל. (u engl. npr. latinizam *illegal* zbog asimilacije *n* postaje *illegal*).

karakteristična – postoje konjugacije hebr. glagola koje notu intenziteta označavaju reduplikacijom konzonanta, npr. בִּקֵּשׁ (*piel*).

eufonična – ponekad zbog jasnijeg ili tečnijeg izgovora dolazi do udvostručenja konzonanta:

a) npr. ako se prijedlog מִן treba spojiti sa riječju koja počinje jednim od slova *begadkefat*-a, u ovom slučaju s pridjevom כָּל, nastalo bi מִן־כָּל, ali se

ipak piše מִכּוֹל, pri čemu *dageš* u כּ funkcioniра i kao *dageš lene* (indicirajući tvrdi izgovor) i kao *dageš forte* (indicirajući reduplikaciju).

b) ako je slovo koje treba biti duplícirano gutural ili ר, pošto oni ne mogu biti udvostručeni tj. primiti *dageš forte*, מֵן + אִישׁ → מֵאִישׁ → מֵאִישׁ. Ovo se može protumačiti time što, uslijed izostanka reduplikacije na א prvi slog ostaje otvoren pa poprima duži vokal, tj. *hireq* se produžuje u *sere* jer pripadaju istoj klasi vokala.

Praktična napomena: jedini slučaj kad je moguća nesigurnost o kojem *dageš*-u se radi jesu slova *begadkefat*-a: da li će takvo slovo trebati imati 2 *dageš*-a, jedan da označi tvrdi izgovor a drugi duplikaciju?

Ne, pošto se spirantizirana *begadkefat* slova ne pojavljuju duplícirana, drugi *dageš* bi bio suvišan. Ako *begadkefat* ima *dageš* a ispred njega je vokal, onda se radi o *dageš forte* (duplikaciji) prema jednom od tri gore navedena tipa.

Mappiq

Kad ה bez vokala stoji na kraju sloga (npr. אֶרֶץ), obično je *quiescent*, tj. ne izgovara se, a ׀ se čita ā. *Mappiq* je točka koja se stavlja u ה finale da bi označila da on nije *quiescent*, nego da se izgovara; npr. אֶרֶץ׃ znači *zemlja*+stari akuzativni nastavak ה, ali ako se u ה finale doda točka, dolazi do značajne promjene i nastaje nova riječ אֶרֶץ׃, pri čemu je u ovom konkretnom slučaju ה oznaka posvojne zamj. 3l.j.ž.r.=*njezina zemlja*.

I u nekim glagolima redovito dolazi ה, npr. גָּבַהּ׃.

Rafe

Rafe je horizontalna crta iznad konzonanta koja ima suprotan učinak od *dageš*-a i *mappiq*, npr. הַפֶּר. Ona ima funkciju da:

a) za razliku od *dagesh forte*, označava da konzonant nije duplíciran tamo gdje bi se to inače moglo očekivati.

b) za razliku od *dagesh lene*, označava da je *begadkefat* spirantiziran

c) za razliku od *mappiq*-a, indicira da je ה finale – *quiescent*.

Ponekad, naročito kod riječi koje se vrlo često koriste, znak *rafe* izostaje, ali dotični konzonant ostaje neduplíciran, kao npr. נִיחַ׃.

Osobitosti nekih konzonanata

Guturali

S obzirom da su guturali (ע, ח, ה, א) grleni glasovi, imaju slijedeće osobitosti:

- ne mogu biti duplicirani pa stoga ne primaju *dageš forte*; umjesto duplikacije, dolazi do produženja vokala koji im prethodi (v. pod *dageš forte*)
- guturali primaju samo *šva compositum* (v. pod *šva compositum*)
- imaju preferencu prema vokalu *patah*, tako da često ispred i iza guturala stoji *patah*: npr. נָעַר, *mladić*.
- ako iza naglašenog vokala (osim iza *patah*-a ili *kamec*-a) slijedi finalni konzonant gutural, pod njim se pojavljuje extra vokal *patah furtivum*, npr. umjesto רִיחַ imamo רִיחַּ; ili שָׁמוֹעַ umjesto שְׁמוֹעַ.

Slovo ך

Ovo slovo poprima osobine guturala pa u sebe ne prima *dageš forte* nego produžuje vokal ispred sebe.

Poluvokali ם, ן, י

Kad se neki od ovih konzonanata nađe na kraju sloga a ispred njega je vokal, on se ne izgovara (postaje *quiescens*) nego samo produžuje vokal ispred sebe, npr. יִיטִיב. U slučaju da na kraju riječi dolazi *jod* koji nije vokaliziran i ispred njega se ne nalazi *hireq* ili *sere*, on se čita kao konzonant, npr. אִי; sa *hireq*-om ili *sere* se čita kao dugi vokal, npr. עִינִי.

Slovo ת

Ovo slovo će često u konjugaciji *hitpael* ispred ם ז ש ן zamijeniti s njima položaj; npr. umjesto חִתְּשָׁמַר imamo חִתְּזָמַר.

Akcenti

Akcenti u hebrejskom jeziku imaju dvojaku funkciju. Oni označavaju naglaske, ali služe i kao interpunkcija te kao glazbeno znakovlje za pjevanje u Sinagogi.

interpunkcija – u tom svojstvu označavaju podjelu redaka (disjunktivni akcenti):

- *silluq*, pojavljuje se, za razliku od *meteg*-a, ispod zadnje riječi u retku, npr. u Rut 1,19 נִעְמִי; on je oznaka za najveći stupanj podjele i redovito je praćen sa *soph pasuq* :, npr. :נִעְמִי;
- *atnah*, je drugi stupanj podjele i dijeli redak na dva logična dijela, npr. u Rut 1,18 אֶתְּהָ;
- *segolta* je znak koji predstavlja treći stupanj podjele u dužim rečenicama, poput zareza u hrvatskom jeziku, npr. אֶתְּהָ (Ez 1,10).

Pauza

Za riječ kojoj je *silluq* ili *atnah* akcent kaže se da je *u pauzi*; to znači na riječi koja je na kraju prvog dijela rečenice ili na njezinom kraju. U tom slučaju dolazi do produženja vokala u onom slogu gdje stoji oznaka akcenta, npr. u sredini retka je נִעַל, a u pauzi: הִנְעַל.

Ketib i qere

U hebrejskoj je Bibliji prisutna pojava da se neke riječi pišu u tekstu na jedan način (*ketib*), ali se tako ne izgovaraju, dok verzija koja se izgovara (*qere*) ponekad se piše na margini ili u fusnoti. Razlog tome je težnja zadržati tekst kakav je primljen, bez ikakvih promjena čak i u slučaju da se radi o očitim greškama.

Osim ovih povremenih grešaka i ispravaka, postoji i *qere perpetuum* („trajni“ *qere*) koji se odnosi na cijelu grupu knjiga ili čak na cijelu Bibliju.

Najvažniji primjer *qere perpetuum*-a jest Božje ime. Božje ime jest *Jahve*, i zato je u nevokaliziranom tekstu stajao samo tetragram od *Jahve* יהוה. Budući da se ono iz poštovanja ne izgovara, nego se izgovara אֲדֹנָי, *Adonaj-Gospodin*, tetragram יהוה se redovito čitao *Adonaj-Gospodin*. Kada su dodavani vokali, na postojeće konzonante יהוה su dodani vokali od riječi koja se tu uvijek izgovarala *Adonaj* (אֲדֹנָי), pa je tako nastala nepostojeća i neodrživa forma יְהוָה (koju neki, protiv pravila, čitaju *Jehova*); dakle, prema principu *qere - ketib* ona se čita: *Adonaj, Gospodin*. (יְהוָה).

1. Član

Hebrejski ne poznaje neodređeni nego samo određeni član. Određeni član je prvotno glasio לְה. Kad se on stavlja ispred riječi, biva joj pripojen. Uslijed pripajanja, dolazi do asimilacije ל pa će prvi konzonant riječi nakon člana, ukoliko nije gutural, biti dupliciran sa dageš forte: מֶלֶךְ + הָל → הַלְמֶלֶךְ → הַמֶּלֶךְ, *kralj*.

Ako je član pripojen riječi koja počinje guturalom (ע, ח, ה, א) ili sa ר, budući da oni ne mogu biti duplicirani, asimilacija ל u prvi konzonant riječi odražava se višestruko:

a) ispred slabijih guturala (ע, א) i ר dolazi do produženja konzonanta koji prethodi guturalu (v. pod *dageš forte* i *osobitosti konzonanata*) te član postaje הָ:

npr.: הָרֵאשִׁי, הָעֵיץ, הָאֵר.

b) pred jakim guturalima (ח, ה) član je הָ, tj. nema promjena jer se smatra da je *dageš forte* implicitan u jakim glasovima ovih guturala:

npr.: הַחֶשֶׁךְ, הַהֵיכָל.

c) do odstupanja od prethodnih pravila dolazi kad se član nađe pred nenaglašenim הָ i עָ te uvijek pred הָ – tada je član הָ. Ispred naglašenih הָ i עָ član je הָ.

Pozicija subjekta i predikata u prostoj rečenici

U prostoj rečenici odnos subjekta i glagola je jasno definiran. Glagol u pravilu dolazi ispred subjekta, npr.:

אָמַר הָאָדָם, doslovno: *on je rekao, (naime) čovjek = čovjek je rekao*

בָּרָא אֱלֹהִים, doslovno: *on je stvorio, (naime) Bog = Bog je stvorio*

U slučaju da se želi posebno istaknuti subjekt (emfaza), onda on može doći ispred glagola:

čovjek je rekao = אָמַר הָאָדָם.

Vježba 1:

בָּרָא	on je stvorio	עִיר	grad	מֶלֶךְ	kralj
אָמַר	on je rekao	אֱלֹהִים	Bog	אֲדָמָה	zemlja, tlo
בָּא	on je došao	עָפָר	prašina	אָדָם	čovjek
אֶל	prema	חֹשֶׁךְ	tama	אוֹר	svjetlo
מִן	od	וְ-	i	הַיְכָל	hram, palača

- 1) אֲדָמָה וְעָפָר; הָאֲדָמָה וְהָעָפָר
- 2) מֶלֶךְ וְאָדָם; הַמֶּלֶךְ וְהָאָדָם
- 3) בָּרָא אֱלֹהִים מִן-הָאֲדָמָה
- 4) בָּא הַמֶּלֶךְ מִן הַיְכָל
- 5) אָמַר אֱלֹהִים אֶל-הָאָדָם
- 6) וְאֶל-הָעִיר בָּא הַמֶּלֶךְ
- 7) בָּרָא אֱלֹהִים אוֹר מִן-הַחֹשֶׁךְ

2. Neodvojivi prijedlozi

Prijedloge ל, k, prema, za; ב, u, s, sa; כ, kao, poput nazivamo neodvojivim prijedlozima jer nikada ne dolaze kao zasebne riječi ili čestice nego uvijek na način prefiksa bivaju pripojene riječi na koju se odnose (kao i član):

a) ispred većine konzonanata prijedlog se piše sa *šva*,

npr. מֶלֶךְ + ל → לְמֶלֶךְ = prema kralju,
 מֶלֶךְ + ב → בְּמֶלֶךְ = u kralju, s kraljem,
 מֶלֶךְ + כ → כְּמֶלֶךְ = kao kralj;

b) kad se neodvojivi prijedlog spaja sa riječju koja ispod prvog konzonanta ima *šva* (שְׁמוּאֵל), tada, jer dvije *šva* ne mogu stajati zajedno na početku riječi, *šva* ispod prefiksa prelazi u *hireq*:

npr. $\text{לְשִׁמוּאֵל} + \text{לְ} \rightarrow \text{לְשִׁמוּאֵל} = \text{prema Samuelu,}$
 $\text{בְּשִׁמוּאֵל} + \text{לְ} \rightarrow \text{בְּשִׁמוּאֵל} = \text{u Samuelu,}$
 $\text{כְּשִׁמוּאֵל} + \text{לְ} \rightarrow \text{כְּשִׁמוּאֵל} = \text{kao Samuel;}$

c) u slučaju da neodvojivi prijedlog biva spojen sa riječju koja počinje sa י, tada bi trebalo nastati לִי, međutim י gubi konzonantski karakter i stapa se sa prethodnim vokalom – ל:

npr. $\text{לְיְהוּדָה} + \text{לְ} \rightarrow \text{לְיְהוּדָה} = \text{prema Judi,}$
 $\text{בְּיְהוּדָה} + \text{לְ} \rightarrow \text{בְּיְהוּדָה} = \text{u Judi,}$
 $\text{כְּיְהוּדָה} + \text{לְ} \rightarrow \text{כְּיְהוּדָה} = \text{kao Juda.}$

d) kada se neodvojivi prijedlog spaja sa riječju čiji je prvi konzonant gutural koji ispod sebe ima šva compositum (ארי), budući da ne mogu stajati dva šva jedan pored drugog, neodvojivi prijedlog preuzima odgovarajući kratki vokal koji postoji u šva compositum:

npr. $\text{לְאַרִי} + \text{לְ} \rightarrow \text{לְאַרִי} = \text{prema lavu,}$
 $\text{בְּאַרִי} + \text{לְ} \rightarrow \text{בְּאַרִי} = \text{u lavu,}$
 $\text{כְּאַרוֹם} + \text{לְ} \rightarrow \text{כְּאַרוֹם} = \text{kao Edom.}$

e) izuzetak od prethodnog pravila jest spajanje neodvojivog prijedloga s imenom Božjim, אלהים. U tom slučaju početni א gubi svoj vokal i postaje quiescent, a vokal ispod prijedloga (koji bi po pravilu trebao biti segol) se produžuje u sere:

npr. $\text{לְאֱלֹהִים} + \text{לְ} \rightarrow \text{לְאֱלֹהִים}.$

f) Govoreći o Božjem imenu rekli smo da je pisani oblik (*ketib*) יְהוָה, a da se čita (*qere*) אֲדֹנָי. Neodvojivi prijedlozi koji se spajaju s Božjim imenom ponašaju se kao da je napisan oblik koji se čita (*qere*):

npr.: $\text{לְיְהוָה} + \text{לְ} \rightarrow \text{לְיְהוָה} + \text{לְ} \rightarrow \text{לְאֲדֹנָי}$, pa prema tome konačni pisani oblik jest לִיְהוָה, בְּיְהוָה te כְּיְהוָה.

g) Ponekad pred naglašenim slogom neodvojivi prijedlog poprima vokal *qamec*:

npr.: $\text{לְמַיִם} + \text{לְ} \rightarrow \text{לְמַיִם}$, *vode k vodama*, לְשֵׁבֶת, (*za*) *sjesti*.

h) Kad iza neodvojivog prijedloga dolazi član ה, onda ispada konzonant od člana a njegov vokal preuzima prijedlog:

npr.: $\text{לְמַלְךְ} + \text{לְ} \rightarrow \text{לְמַלְךְ}$
 $\text{לְאֶדָם} + \text{לְ} \rightarrow \text{לְאֶדָם}$
 $\text{לְעֶפֶר} + \text{לְ} \rightarrow \text{לְעֶפֶר}.$

i) Prijedlog מן se obično na način prefiksa spaja sa riječju na koju se odnosi, ako ona nema člana. Time postaje „neodvojiv“. Govoreći o *dagešu* rekli smo da ispred običnih konzonanata (isključujući guturale ע, ח, ה, א i ר) u slučaju predmetanja prijedloga מן dolazi do kompenzacijske reduplikacije: נ biva asimiliran a prvi konzontan riječi dupliciran sa *dageš forte compensativum* (מן + שאול → מןשאול → משאול).

Guturali (ע, ח, ה, א) i ר ne primaju *dageš forte* pa dolazi do produženja vokala ispod prijedloga (איש + מן → מאיש → מאיש).

U slučaju da riječ ima član, prijedlog מן može:

a) ostati odvojen, npr. מן המלך,

b) ipak postati neodvojiv, מנהמלך; u tom slučaju član ostaje netaknut, tj. zadržava svoju uobičajenu vokalizaciju: מנהאדם, מנהעפר. Razlog ovomu je što prijedlozi ל, ב, כ nemaju vlastitog vokala te, kad su pripojeni riječi, sa članom se stapaju u jedan slog (npr. לה) pa u izgovoru ה biva istisnut a prijedlog preuzima njegov vokal (→ ל), ovo se ne događa u slučaju neodvojivog prijedloga מן jer on ima svoj vlastiti vokal i zbog toga se čita kao kompletan slog pa ה u slijedećem slogu ostaje čujan.

Vježba 2:

קרא	on je pozvao	שמים	nebesa	שמואל	Samuel
נתן	on je dao	דבר	riječ, stvar	עם	narod
ראה	on je vidio	אשה	žena	העם	narod (određ.)
הלך	on je hodao	לא	ne	יהוה	Gospodin
יום	dan	לילה	noć		

- קרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה;
- הלך העם בחשך ולא ראה אור;
- נתן שמואל מלך לעם;
- מן השמים ראה יהוה;
- ברא אלהים אדם מעפר ואשה מן האדם;
- קרא אלהים לשמואל בלילה;
- יהוה מלך בשמים.

3. Imenice i pridjevi (m. i ž. r. jed.)

Imenice m.r. nemaju posebnog nastavka koji bi ih označavao takvima, a ž.r. se označava dodavanjem nastavka הָ - na oblik za m.r. Kasnije ćemo vidjeti da neke od imenica ž.r. završavaju na ת - te govoriti o promjenama do kojih dolazi dodavanjem sloga הָ - .

	muškarac	prorok	kralj
m.r.	אִישׁ	נְבִיאַ	מֶלֶךְ
ž.r.	אִשָּׁה	נְבִיאָה	מְלָכָה
	žena	proročica	kraljica

Princip tvorbe imenica ž.r. vrijedi i za pridjeve: pridjevi ž.r. se tvore dodavanjem nastavka הָ - na pridjev m.r.:

	dobar	visok	velik
m.r.	טוֹב	רָם	גָּדוֹל
ž.r.	טוֹבָה	רָמָה	גְּדוּלָה
	dobra	visoka	velika

Jednostavna upotreba imenice i pridjeva

U hebrejskom jeziku položaj pridjeva i imenice te upotreba člana može u različitim smjerovima kombinirati njihova značenja. Uobičajeno je na prvom mjestu izraziti imenicu a tek potom dodati njezinu bližu kvalifikaciju:

אִישׁ טוֹב = *čovjek (bilo koji), dobar.*

Pridjev, koji slijedi iza imenice koju kvalificira, s njome se podudara u broju i rodu.

Upotreba imenice i pridjeva s članom

Kad je imenica na koju se pridjev odnosi određena, onda i pridjev koji kvalificira određenu imenicu također poprima član:

הָאִישׁ הַטוֹב = *čovjek (određ.), dobri.*

לְאִישׁ הַטוֹב = *prema čovjeku (određ.), dobrom.*

אִישִׁי הַטּוֹב = *moj čovjek (muž), dobri.*

הָאִשָּׁה הַטּוֹבָה = *žena (točno određena), dobra.*

Predikativna upotreba pridjeva

Predikativna upotreba pridjeva u hebrejskom jeziku znači da pridjev postaje predikat imenice koja ima određeni član. Pri tom pridjev dolazi bez člana.

U ovakvoj konstrukciji glagol *biti* nije izrečen nego se podrazumijeva. Pridjev najčešće prethodi imenici, ako se nalazi iza nje to je zbog naglašavanje (emfaze). Npr.:

Primjer 1:

טוֹב הָאִישׁ = *dobar je (točno određeni) čovjek;*

ili, ako je obrnut redosljed riječi zbog emfaze:

הָאִישׁ טוֹב = *čovjek (točno određeni) je dobar.*

Primjer 2:

טוֹבָה הָאִשָּׁה = *dobra je (točno određena) žena,*

ili, ako je obrnut redosljed riječi zbog emfaze:

הָאִשָּׁה טוֹבָה = *žena (točno određena) je dobra:*

Prošlo vrijeme glagola u 3.l.j.ž.r

Poput pridjeva, 3.l.j.ž.r. glagola u prošlom vremenu tvori se dodavanjem הָ - na 3.l.j.m.r.:

אָמַר on je rekao

קָרָא on je pozvao

נָתַן on je dao

אָמְרָה ona je rekla

קָרְאָה ona je pozvala

נָתְנָה ona je dala

Vježba 3:

חָכָם	mudar	קוֹל	glas	אֲשֶׁר	tko, što (odnosna zamj.)
גָּדוֹל	velik	אִישׁ	čovjek	כִּי	jer, da, kada
רָע	zao	מֹשֶׁה	Mojsije	עַל	na, preko
רָעָה	zla	אֲרֶץ (ז)	zemlja	הוּא	on
טוֹב	dobar	עַיִן (ז)	oko, izvor	הָיָה	on je bio, postao

- 1) קָרָא הָעָם בְּקוֹל גָּדוֹל, יְהוּה הוּא הָאֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם וְעַל-הָאָרֶץ;
- 2) קָרָאָה הָאִשָּׁה אֶל-הַמֶּלֶךְ הַחָכָם, טוֹב יְהוּה לָעָם;
- 3) רָאָה אֱלֹהִים כִּי טוֹב הָאֹר אֲשֶׁר בָּרָא;
- 4) אָמַר מֹשֶׁה, טוֹבָה הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן יְהוּה לָעָם;
- 5) לֹא הָיָה כְּשִׁמוּאֵל אִישׁ חָכָם בְּאָרֶץ;
- 6) אָמְרָה הָאִשָּׁה, טוֹב הַדְּבָר אֲשֶׁר אָמַר הָאִישׁ הַחָכָם אֶל-הָעָם.

4. Rod i broj imenica i pridjeva

U hebrejskom jeziku ne postoji srednji rod – sve imenice pripadaju muškom ili ženskom rodu.

Već smo rekli da imenice muškog roda u jednini nisu obilježene nikakvim nastavkom a ženski rod jednine dobiva nastavak הַ - . Imenice muškog roda u množini dobivaju nastavak יִם - a imenice ženskog roda nastavak וֹת - . Ovo jednostavno pravilo u praksi se odvija u tri osnovna tipa:

	1. tip: <i>konj</i>	2. tip: <i>prorok</i>	3. tip: <i>zvijezda</i>
m.r.j.	סוּס	נְבִיא	כּוֹכֵב
ž.r.j.	סוּסָה	נְבִיאָה	
m.r.mn.	סוּסִים	נְבִיאִים	כּוֹכְבִים
ž.r.mn.	סוּסוֹת	נְבִיאוֹת	

1. tip predstavlja najjednostavniju deklinaciju imenica. Ovamo pripadaju jednosložne imenice čiji je vokal u stvari *mater lectionis*. Takav vokal uvijek ostaje

nepromijenjen pri dodavanju novih slogova dok se drugi vokali u tom slučaju obično reduciraju.

2. tip predstavljaju dvosložne imenice čiji prvi slog ima *qamec*. Kad im se pridoda novi slog, vokal u prvom slogu se mijenja jer se akcent prebacuje naprijed prema novom slogu (u stvari prisutna je tendencija izgovoriti prvi slog brže da se što prije stigne do posljednjeg sloga koji je naglašen). Uslijed toga *qamec* prelazi u *šva*. Ako je prvi konzonant gutural, dosljedno tome *qamec* prelazi u *šva compositum*.

3. tip predstavlja dvosložne imenice čiji prvi slog za vokal ima neki od *mater lectionis*. Pri dodavanju novog sloga na kraju riječi, taj vokal ostaje nepromijenjen.

Tvorba pridjeva odvija se po istim pravilima koja vrijede za imenice:

	1. tip: <i>dobar</i>	2. tip: <i>velik</i>	3. tip: <i>bogat</i>
m.r.j.	טוב	גדול	עשיר
ž.r.j.	טובה	גדולה	עשירה
m.r.mn.	טובים	גדולים	עשירים
ž.r.mn.	טובות	גדולות	עשירות

Za razliku od prikaza imenica, u ovom se prikazu treći tip odnosi na isti tip pridjeva kao što je prikazan u drugom tipu, s tom razlikom što je prvi konzonant gutural. U tom slučaju prigodom produženja uslijed dodavanja nastavaka *kamec* prelazi u *šva compositum*.

Postoje neki važni izuzeci koji odstupaju od ovog pravila. Određen broj ženskih imenica ne završava na הַ -, npr. אַם, *majka*; יָד, *ruka*; יְרוּשָׁלַיִם, *Jeruzalem* itd. Oblici koji se u množini pojavljuju za imenicu אִישׁ, *muškarac*, čija množina glasi אֲנָשִׁים, *muškarci*, te za imenicu אִשָּׁה, *žena*, čiji oblik u množini נְשִׁים, *žene*, podsjećaju na regularni nastavak množine imenica muškog roda.

Pridjevi koji stoje uz neregularne tipove imenica u množini, imaju regularan oblik:
npr. נְשִׁים טוֹבוֹת, *dobre žene*.

Dual

Neke imenice u hebrejskom imaju broj dual koji označava par nečega. Bez obzira na rod imenice u jednini, u dualu sve imenice imaju identičan nastavak םִיְ :

יָד, *ruka* - יָדַיְ, *dvije ruke*;

יּוֹם, *dan* - יּוֹמַיְ, *dva dana*;

פַּעַם, *jednom (jedan puta)* - פַּעַמַיְ, *dva puta*.

Dual služi za označavanje objekata koji se prirodno pojavljuju u parovima, npr. יָדַיְ, *dvije ruke*, ali ovisno o kontekstu, može se prevesti običnim pluralom *ruke*; isto tako יּוֹמַיְ, *dva dana* možemo prevesti pluralom *dani*.

Vježba 4:

Napomena: 3.l.mn. glagola u perfektu završava na םִיְ - i za muški i ženski rod.

אִישׁ	muškarac	עֵץ	stablo	יָשַׁב	on je sjeo, prebiva, stoji
אֲנָשִׁים	muškarci	פֶּרִי	plod	אָכַל	on je jeo
נְבִיא	prorok	לָקַח	on je uzeo	הָיוּ	oni su bili
נָשִׁים	žene	נְבִיאָה	proročica	בֵּן	vrt
קָדוֹשׁ	svet	תַּחַת	ispod, umjesto	חֲגוּן	vrt (odred.)
גַּם	također, čak, zapravo			יִשְׂרָאֵל	Izrael

כָּל (כָּל־): + imenica s članom = cio, cijela;

+ množina/kolektivna imenica = svi;

+ imenica bez člana = svaki.

- נָתַן יְהוָה לְיִשְׂרָאֵל אֶרֶץ גְּדוֹלָה וְטוֹבָה;
- וַיָּשֶׁב הַמֶּלֶךְ בְּעֶפְרַיִם כָּל־הַיּוֹם וְלֹא אָכַל;
- וַיֵּשֶׁב הַנְּבִיאָה תַּחַת הָעֵץ;
- רְעִים הָיוּ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יָשְׁבוּ בְּעִיר הַגְּדוֹלָה;
- לָקַחַהּ הָאִשָּׁה מִן־הַפְּרִי אֲשֶׁר בָּגַן וְגַם נָתַנָּה לְאָדָם;
- חֻכְמִים וְטוֹבִים הָיוּ הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אָמַר הַנְּבִיא הַחֻכָּם אֶל־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ בְּהִיכָל.

5. Veznik

Veznik *i* u hebrejskom jeziku izriče se predmetanjem neodvojivog prefiksa ך, osim u slučaju kojeg ćemo kasnije naglasiti.

1. Predmetnuti veznik ך u pravilu dolazi bez vokala, tj. ima samo *šva*: ך. Tako dolazi npr. u imenicama:

אָדָם, *čovjek* – ךאָדָם, *i čovjek*;

סוּס, *konj* – ךסוּס, *i konj*;

הָאָדָם, (*određeni*) *čovjek* – ךהָאָדָם, *i (određeni) čovjek*.

2. Ako se veznik ך spaja sa riječju čiji prvi konzonzant ima *šva*, tada, jer riječ ne može počinjati sa dva *šva* zbog otežanog izgovora, veznik ך poprima oblik ך, npr.:

שְׂמוּאֵל + ך → ךשְׂמוּאֵל → ךשְׂמוּאֵל; ili npr.: דְּבָרִים + ך → ךדְּבָרִים → ךדְּבָרִים.

3. Također zbog otežanog izgovora, ispred labiala (כּמפ) veznik ך poprima oblik ך, npr.:

בֵּין + ך → ךבֵּין,

מִשָּׁה + ך → ךמִשָּׁה,

וּפָה + ך → ךוּפָה.

4. Kad veznik ך dolazi ispred riječi koja počinje sa ך, tada se (kao i kod neodvojivih prijedloga) ך pretvara u vokal, npr:

וַיְהִי־וַיְהִי + ך → ךוַיְהִי־וַיְהִי,

וַיְרוּשָׁלַיִם + ך → ךוַיְרוּשָׁלַיִם.

5. Ispred *šva compositum* veznik ך poprima odgovarajući kratki vokal (kao i neodvojivi prijedlozi):

וְאָנִי + ך → ךוְאָנִי,

וְאָדָם + ך → ךוְאָדָם.

Ovdje je potrebno upozoriti na neobično važne izuzetke (kao kod neodvojivih prijedloga):

וְאֱלֹהִים + ך → ךוְאֱלֹהִים ,

וַיְהִי־וַיְהִי + ך → ךוַיְהִי־וַיְהִי, što predstavlja *ketib* koji se čita וְאֱלֹהִים.

6. Ako veznik ך stoji neposredno ispred naglašenog sloga, napose ako povezuje riječi koje dolaze u paru (npr. noć i dan), onda prelazi u ך:

טוֹב וְרָע; יוֹם וְלַיְלָה.

Upitna zamjenica

Upitna zamjenica *tko? kome?* u hebrejskom glasi מִי. Ona je fiksna tj. uvijek zadržava isti oblik, a različiti vidovi odnosa izražavaju se predmetanjem prijedloga, npr.:

לְמִי = *kome?*;

מִזְמַי = *od koga?*;

מִי אֶת־מִי = *koga?*.

Upitna zamjenica jest מַה, *što?* a piše se praktično poput člana:

- prije običnih konzonanata (osim guturala i ר) ona glasi מַה i slijedi je *dageš forte*, npr: מַה־זֶּה = *što je to?*;
- prije א i ר ona je מַה־אֲנִי: מַה־אֲנִי - *što sam ja?*;
- prije ה i ח ona je מַה־הוּא: מַה־הוּא - *što je on?*;
- prije guturala sa *qamec*-om ona je מַה־עָשָׂה: מַה־עָשָׂה - *što je učinio?*

Vježba 5:

הַבְּדִיל on je podijelio

בֵּין između

דִּבֶּר on je rekao

זָקֵן star

רֹאשׁ glava

יָדַע on je znao

- 1) לֹא הַבְּדִילוּ הָאֲנָשִׁים הָרָעִים בֵּין הַטּוֹב וּבֵין הָרָע;
- 2) בָּרָא אֱלֹהִים שָׁמַיִם וָאָרֶץ;
- 3) טוֹבִים וְחַכְמִים הָיוּ הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר הַנְּבִיא הַזֶּקֶן אֶל־הַמֶּלֶךְ;
- 4) לֹא הָיָה מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל, וְשִׁמוּאֵל הַנְּבִיא הָיָה רֹאשׁ לָעָם;
- 5) בְּעִיר הַקְּדוּשָׁה יִשְׁבָּה אִשָּׁה זִקְנָה וְחַכְמָה;
- 6) מַה־דִּבֶּר אֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהִים אֶל־הַנְּבִיא;
- 7) וּבְכָל־הָעִיר לֹא הָיָה אִישׁ טוֹב;

6. Status constructus i status absolutus

Promotrimo imenicu **אִישׁ**, *čovjek*, u ovim dvjema rečenicama:

- a) **אִישׁ**, *čovjek*;
 b) **אִישׁ-אֱלֹהִים**, *čovjek Božji*.

U slučaju a) imenica *čovjek* stoji samostalno tj. ima *status absolutus*.

U slučaju b) imenica *čovjek* nije samostalna tj. razriješena (*absolutus*) nego je postala ovisna jer s imenicom *Bog* tvori jednu novu cjelinu – složenu ideju *čovjek Božji*; ovdje imenica *Bog* i dalje zadržava prvotno značenje, a imenica *čovjek* poprima novu dimenziju – to više nije čovjek u općenitom smislu nego čovjek Božji i nijedan drugi. U takvom slučaju za ovisnu riječ *čovjek* se kaže da je u *status constructus*-u, dok je imenica *Bog* u *genitivu* (jer u hebr. **אִישׁ-אֱלֹהִים** dosl. glasi *čovjek Boga*).

Oznake imenica u *status constructus*-u:

- riječ u *constructus*-u nikad nema član; npr.: **אִישׁ-אֱלֹהִים**;
- ako je složena ideja određena, tada *genitiv* preuzima na sebe član, npr.: **אִישׁ-הָאֱלֹהִים**;
- ponekad su *makef*-om vezane za imenicu u *genitivu*: **אִישׁ-אֱלֹהִים**;
- uslijed prirodne žurbe dovršiti izricanje složene ideje tj. prijeći sa *constructus*-a na *genitiv*, dolazi do skraćivanja vokala i promjene oblika imenice:
 - a) ž.r.j. umjesto na הַ završava na תְּ, npr. imenica ž.r.j. סוֹסָה u *st. cstr.* glasi סוֹסֹת;
 - b) m.r.mn. umjesto na יִם završava na יֵ, npr. imenica סוֹסִים u *st. cstr.* glasi סוֹסֵי;
 - c) neke imenice bivaju skraćene i u osnovnom obliku jednine: בֵּן → בֶּן; יָד → יֶד; množine בָּנִים → בְּנֵי ili duala יָדַי → יְדָי;
 - d) kod dvosložnih imenica poput דְּבָר, *riječ* dolazi do dvije promjene: posljednji slog דְּבָר biva skraćen i prelazi u דְּבַר, kao i יָד → יֶד. Međutim, i *kamec* u prvom slogu biva reduciran: דְּבָר (ako je prvi vokal gutural, umjesto vokala dolazi *šva-compositum*, npr. דְּבָרָם → דְּבָרָם).
 - e) Ako pluralni oblik iste imenice דְּבָרַי prelazi u *construct*, tada se također događaju dvije promjene: דְּבָרַי postaje דְּבָרֵי (kao בָּנִים → בְּנֵי). Imenica bi tada izgledala דְּבָרֵי, što je neodrživo pa (zbog dva uzastopna šva), nastaje דְּבָרֵי. Istom logikom *construct* plurala דְּבָרַי bit će: דְּבָרֵי.

Vježba 6:

מִצְרַיִם	Egipat	שֵׁם	ime	אֶחָד	jedan (m.)
יַעֲקֹב	Jakov	כּוֹכֵב	zvijezda	אֶחַת	jedna (ž.)
הִנֵּה	gle!	שָׁמַע	on je slušao	אֲנִי	ja (osobna zamj.)

שָׁמַע לְקוֹל- on je slušao glas...

שָׁמַע בְּקוֹל- on je poslušao (glas)...

- 1) לֹא נָבִיא אֲנִי וְלֹא בֶן-נְבִיא;
- 2) הִנֵּה דְבַר-יְהוָה אֶל-שְׁמוּאֵל בְּלַיְלָה;
- 3) לֹא שָׁמַע הָעָם אֶל-דְּבַר-יְהוָה אֲשֶׁר דִּבְּרוּ בְּשֵׁם-יְהוָה;
- 4) רָאוּ חֲכָמֵי-מִצְרַיִם כִּי יֵדֵי-יְהוָה בְּאֶרֶץ;
- 5) וְאִשָּׁה אֶחַת מִנְּשֵׁי-בְנֵי-יְהוָה קָרָא אֶל-שְׁמוּאֵל;
- 6) הִנֵּה הָיוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל כְּעֶפְרָת-הָאֲדָמָה וְכַכּוֹכְבֵי-הַשָּׁמַיִם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לְיַעֲקֹב;

7. Muške imenice u jednini sa osobnim nastavcima

I		II		III		IV		V	
konj (abs)	סוס	duh (abs)	רוח	riječ (abs)	דבר	briga (abs)	עמל	prorok (abs)	נביא
konj od (cons)	סוס	duh od (cons)	רוח	riječ od (cons)	דבר	briga od (cons)	עמל	prorok od (abs)	נביא
moj konj	סוסי	moj duh	רוחי	moja riječ	דברי	moja briga	עמלי	moj prorok	נביאי
tvoj (m) „	סוסך	tvoj (m) „	רוחך	tvoja (m) „	דברך	tvoja (m) „	עמלך	tvoj (m) „	נביאך
tvoj (ž) „	סוסך	tvoj (ž) „	רוחך	tvoja (ž) „	דברך	tvoja (ž) „	עמלך	tvoj (ž) „	נביאך
njegov „	סוסו	njegov „	רוחו	njegova „	דברו	njegova „	עמלו	njegov „	נביאו
njezin „	סוסה	njezin „	רוחה	njezina „	דברה	njezina „	עמלה	njezin „	נביאה
naš „	סוסנו	naš „	רוחנו	naša „	דברנו	naša „	עמלנו	naš „	נביאנו
vaš (m) „	סוסכם	vaš (m) „	רוחכם	vaša (m) „	דברכם	vaša (m) „	עמלכם	vaš (m) „	נביאכם
vaš (ž) „	סוסכן	vaš (ž) „	רוחכן	vaša (ž) „	דברכן	vaša (ž) „	עמלכן	vaš (ž) „	נביאכן
njihov (m) „	סוסם	njihov (m) „	רוחם	njihova (m) „	דברם	njihova (m) „	עמלם	njihov (m) „	נביאם
njihov (ž) „	סוסן	njihov (ž) „	רוחן	njihova (ž) „	דברן	njihova (ž) „	עמלן	njihov (ž) „	נביאן

Hebrejski jezik posvojni odnos (*moj, tvoj...itd.*) označava dodavanjem zamjениčkih sufiksa na *status constructus* imenice. Drugim riječima to znači da se ideja *nečiji konj* izražava na slijedeći način: *status constructus* + osobni nastavci.

U praksi to znači da se ideja *moj konj* izražava doslovce kao *konj-od-mene*, ideja *tvoj konj* kao *konj-od-tebe*, *vaši konji* kao *konji od vas* itd.

Osobni nastavci tj. zamjениčki sufiksi koji označavaju pojedina lica su:

moj	יְ
tvoj (m.)	יָךְ
tvoj (ž.)	יָךְ
njegov	וֹ
njezin	הָ
naš	נֹ
vaš (m.)	כֶּם
vaš (ž.)	כֶּן
njihov (m.)	ם
njihov (ž.)	ן

Opaske uz pojedina lica:

- 3.1.j.ž.r.: sufiks יְ treba razlikovati od הָ, סוּפָה = *njezin konj*, ali סוּפָה = ž.r. imenice *konj (kobila)*;
2. i 3.1.mn. obaju rodova imaju „teške sufikse“ jer njihovo dodavanje ima isti skraćujući efekt na imenicu kao i *genitiv*.

Opaske uz pojedine tipove imenica:

- kolona I predstavlja najjednostavniji oblik imenica muškog roda; one imaju dugi vokal koji ostaje nepromijenjen u svim licima;
- kolona II predstavlja isti tip imenica kao i kolona I s tim što im je završni konzonant gutural; oba, i *s. absolutus* i *s. constructus* imaju *patah furtivum*; u onim licima kod kojih u koloni I sufiksi ispod zadnjeg konzonanta osnovice zahtijevaju *šva* (2.1.j.m.r te 2.1.mn.m. i ž.r.), ovdje ispod guturala dolazi *šva compositum*;
- kolona III predstavlja 2-složne imenice koje imaju u prvom slogu vokal *kamec*; kad takva imenica primi dodatni slog na kraju, akcent prelazi na taj slog (jer je posljednji) a *kamec* u prvom slogu se reducira na *šva*; u 2.1.j.m.r. *kamec* u drugom slogu dobiva *meteg*=slog je otvoren i prema tome čita se ā;
- kolona IV predstavlja isti tip imenica kao i kolona III s tim što im je prvi konzonant gutural; pri dodavanju novog sloga, *kamec* će se uslijed pomicanja akcenta reducirati na *šva compositum*.
- kolona V predstavlja imenice koje imaju *kamec* u prvom slogu, dok u drugom imaju dugački vokal; kao i kod prethodnih, *kamec* ispada u *s. constructusu* i dodavanjem sufiksa, ali dugački vokal stalno ostaje; treba uočiti da se ispod נ u 2.1.j.m.r. te u 2.1.mn.m. i ž. r. logički pojavljuje *šva compositum*.

Neodvojivi prijedlozi ל, ב sa osobnim nastavcima

Ova dva prijedloga preuzimaju iste sufikse kao i osobne zamjenice:

prema meni	לִי	u meni	בִּי
prema tebi (m.r.)	לְךָ	u tebi (m.r.)	בְּךָ
prema tebi (ž.r.)	לְךָ	u tebi (ž.r.)	בְּךָ
prema njemu	לוֹ	u njemu	בוֹ
prema njoj	לָהּ	u njoj	בָּהּ
prema nama	לָנוּ	u nama	בָּנוּ
prema vama (m.r.)	לְכֶם	u vama (m.r.)	בְּכֶם
prema vama (ž.r.)	לְכֶן	u vama (ž.r.)	בְּכֶן
prema njima (m.r.)	לָהֶם	u njima (m.r.)	בָּהֶם ili בָּם
prema njima (ž.r.)	לָהֶן	u njima (ž.r.)	בָּהֶן

Označavanje određenog objekta

Određeni objekt, na kojeg se odnosi prijelazni (tranzitivni) glagol, označava se predmetanjem čestice את ili אֶת־.

Objekt je određen ako je označen članom, ako se radi o imenici u *status*-u *constructus*-u pri čemu imenica u genitivu ima član, ili je posrijedi imenica koja ima osobni nastavak ili vlastito ime koje po samo po sebi ima konotaciju određenosti.

Npr. לקח הַבֵּן = uzeo je (naime) sin (određ.);

לקח אֶת־הַבֵּן = on je uzeo sina;

לקח שְׁמוּאֵל = uzeo je Samuel;

לקח אֶת־בְּנוֹ = on je uzeo svoga sina.

Isto tako: מִי לָקַח = tko je uzeo?,

אֶת־מִי לָקַח = koga je on uzeo?.

Analogno, u rečenici može postojati i neodređeni objekt, ali tada se on ne označava predmetanjem čestice את ili אֶת־:

Npr. לקח הָאִישׁ סוּס = uzeo je (naime određ.) čovjek konja.

Vježba 7:

אַבְרָהָם	Abraham	שָׁמַר	čuvati, paziti	בְּרִית	savez
עִם	sa (nekim)	עַד	do	כָּרַת	odrezao je

כָּרַת בְּרִית = dosl. *odrezao je savez* jest sintagma koja znači: *sklopio je savez*

- 1) בָּרָא אֱלֹהִים אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר בָּהֶם;
- 2) שָׁמְעוּ הָאָדָם וְהָאִשָּׁה אֶת־קוֹל־אֱלֹהִים בְּגֶן;
- 3) שָׁמַר יְהוָה אֶת־יַעֲקֹב מִכָּל־רָע;
- 4) רָאָה אֱלֹהִים אֶת־הָאֹר אֲשֶׁר בָּרָא וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד;
- 5) כָּרַת אַבְרָהָם בְּרִית עִם מְלֹךְ־הָעִיר;
- 6) מִהִיכְלוֹ אֲשֶׁר בְּשָׁמַיִם רָאָה יְהוָה אֶת־עַמּוֹ וְאֶת־קוֹלָנוּ שָׁמְעָה;

8. Osobne zamjenice

U slučaju kad je osobna zamjenica objekt nekog prijelaznog glagola, ona je sama po sebi već određena jer se odnosi na osobu čije ime zamjenjuje dotična zamjenica. Stoga osobne zamjenice uvijek dolaze sa predmetnutom česticom **את**.

Subjekt		Objekt	
ja	אֲנִי, אֲנִי	mene	אֹתִי
ti (m.r.)	אַתָּה	tebe (m.r.)	אֹתְךָ
ti (ž.r.)	אַתְּ	tebe (ž.r.)	אֹתְךָ
on	הוּא	njega	אֹתוֹ
ona	הִיא	nju	אֹתָהּ
mi	אֲנַחְנוּ	nas	אֹתָנוּ
vi (m.r.)	אַתֶּם	vas (m.r.)	אֹתְכֶם
vi (ž.r.)	אַתֶּן	vas (ž.r.)	אֹתְכֶן
oni	הֵם, הֵנָּה	njih (m.r.)	אֹתָם, אֹתָם
one (ž.r.)	הֵן, הֵנָּה	njih (ž.r.)	אֹתָן, אֹתָן

Napomene:

- osobna zamjenica 2.l.j.ž.r. predstavlja rijedak slučaj kad finalni konzontan ima *šva quiescent*; ovo je, naime, skraćena forma drevnog i originalnog **אֵתִי**;
- čestica za označavanje direktnog objekta **אֵת** poprima oblik **אֵתֵךְ**, osim u 2. i 3. licu množine zbog prisustva „teških sufiksa“ (**כֹּהֵן**, **כֹּהֲנֵי** itd).

Qal-konjugacija pravilnih glagola

U hebrejskom razmišljanju temeljna kategorija za pojedinu radnju jest da li je ona svršena ili ne. To znači da hebrejski ne poznaje prošlo, sadašnje i buduće vrijeme neke radnje, nego njezinu svršenost tj. nesvršenost. Za prvu orijentaciju bi se moglo reći da hebrejski perfekt opisuje svršenu tj. prošlu radnju, particip sadašnju a imperfekt nesvršenu (buduću). Ponekada se značenja preklapaju, a ponekad su ovisna i o značenju samih glagola itd.

Perfekt

Fleksija (sklanjanje) perfekta konjugacije *qal* tvori se pomoću nastavaka među kojima se lako daju prepoznati osobne zamjenice. Ti nastavci ukazuju na lice, rod i broj subjekta. Stoga, u perfektu a i u imperfektu, glagol u sebi već sadrži i subjekt.

To je u skladu s hebrejskim načinom razmišljanja koji uglavnom prvo izražava glavnu ideju (radnju, zbivanje, stanje) a slijedeća riječ ili čestica tu ideju kvalificira. Tako „ti si držao“ hebrejski izražava sa „držao (si) - ti“, pri čemu ideja „držati“ biva kvalificirana zamjenicom „ti“.

Paradigma hebrejskih konjugacija tradicionalno počinje sa 3.l.j. koje je najjednostavnije te je oblik pod kojim se neki glagol pojavljuje u rječniku. Taj oblik služi kao baza za tvorbu ostalih lica dodavanjem odgovarajućih nastavaka:

on je čuvao	שָׁמַר
ona je čuvala	שָׁמְרָה
ti si čuvao	שָׁמַרְתָּ
ti si čuvala	שָׁמַרְתְּ
ja sam čuvao	שָׁמַרְתִּי
oni su čuvali	שָׁמְרוּ
vi ste čuvali (m.r.)	שָׁמַרְתֶּם
vi ste čuvali (ž.r.)	שָׁמַרְתֶּן
mi smo čuvali	שָׁמַרְנוּ

Napomene:

- već smo napomenuli da hebrejski glagol sadrži u sebi elemente osobnih zamjenica koji ukazuju na subjekt dotičnog glagola. Npr.:

שָׁמַרְתָּ je sastavljen od (א)תָּ(ה) + שָׁמַר;
 שָׁמַרְתְּ je sastavljen od (א)תְּ + שָׁמַר;
 שָׁמַרְתֶּם je sastavljen od (א)תֶּם + שָׁמַר;
 שָׁמַרְתֶּן je sastavljen od (א)תֶּן + שָׁמַר;
 שָׁמַרְנוּ je sastavljen od (א)נו + שָׁמַר.

Napomene:

- drugi vokal ispada u otvorenim slogovima: קָטְלוּ, קָטְלָה; ali se vraća u pauzi: קָטְלָהּ,
- u 2. i 3.l.mn. naglasak prelazi na „teške nastavke“ pa u otvorenim antepretoničkim slogovima (drugi ispred naglašenog) ispada prvi vokal a ispod prvog konzonanta pojavljuje se šva *simplex*: קָטְלֹתָן, קָטְלֹתֶם; ukoliko se radi o guturalu, ispod njega dolazi šva *compositum*, npr. אֲמַרְתֶּם.

Još neke imenice u *status-u absolutus-u* i u *status-u constructus-u*

Ove imenice su nepravilne, ali se veoma često upotrebljavaju:

	jed. abs.	jed. cstr.	mn. abs.	mn. cstr.
dan	יוֹם	יוֹם	יָמִים	יָמֵי
grad	עִיר	עִיר	עָרִים	עָרֵי
kuća	בַּיִת	בַּיִת	בָּתִּים	בָּתֵּי
glava	רֹאשׁ	רֹאשׁ	רִאשִׁים	רִאשֵׁי

Vježba 8:

זָכַר	on se sjetio	לֶחֶם	kruh
בָּחַר (בְּ)	on je izabrao nekoga	הַר	planina

- 1) קָרְאוּ זְקֵנֵי-הָעָם אֶל-מֹשֶׁה, וְזָכְרָנוּ אֶת-הַלֶּחֶם אֲשֶׁר אָכַלְנוּ בְּמִצְרָיִם;
- 2) יָדַעְתִּי כִּי בָךְ בָּחַר יְהוָה לְמֶלֶךְ עַל-יִשְׂרָאֵל;
- 3) אַתָּה בָּחַרְתָּ בָּנוּ מִכָּל-הָעַמִּים וְאַתָּנוּ לָקַחְתָּ לָךְ לְעַם גְּדוֹל וְקָדוֹשׁ, וְאַנַּחְנוּ לֹא שָׂמְרָנוּ אֶת-הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַתְנוּ עִמָּךְ עַל-הַר-הָאֱלֹהִים;
- 4) וְזָכַרְתָּ אֹתִי אֱלֹהִים וּמֵהִיכַלְךָ שְׂמַעְתָּ אֶת-קוֹלִי;
- 5) אַתֶּם יָדַעְתֶּם כִּי הַבְּדִיל אֶתְכֶם אֱלֹהִים מִכָּל-הָעַמִּים אֲשֶׁר תַּחַת הַשָּׁמַיִם;

9. Ženske imenice u jednini sa osobnim nastavcima

I		II		III		IV		V	
zakon (abs)	תּוֹרָה	usne (abs)	שִׁפְהָ	savjet (abs)	עֵצָה	pravednost (abs)	צְדָקָה	zemlja (abs)	אֲדָמָה
zakon od (cons)	תּוֹרַת	usne od (cons)	שִׁפְתֵי	savjet od (cons)	עֵצַת	pravednost od (cons)	צְדָקַת	zemlja od (cons)	אֲדָמַת
moj zakon	תּוֹרָתִי	moje usne	שִׁפְתֵי	moj savjet	עֵצָתִי	moja pravednost	צְדָקָתִי	moja zemlja	אֲדָמָתִי
tvoj (m) „	תּוֹרָתְךָ	tvoje (m) „	שִׁפְתֶיךָ	tvoj (m) „	עֵצָתְךָ	tvoja (m) „	צְדָקָתְךָ	tvoja (m) „	אֲדָמָתְךָ
tvoj (ž) „	תּוֹרַתְךָ	tvoje (ž) „	שִׁפְתֶיךָ	tvoj (ž) „	עֵצָתְךָ	tvoja (ž) „	צְדָקָתְךָ	tvoja (ž) „	אֲדָמָתְךָ
njegov „	תּוֹרָתוֹ	njegove „	שִׁפְתָיו	moj „	עֵצָתוֹ	njegova „	צְדָקָתוֹ	njegova „	אֲדָמָתוֹ
njezin „	תּוֹרָתָהּ	njezine „	שִׁפְתֶיהָ	njezin „	עֵצָתָהּ	njezina „	צְדָקָתָהּ	njezina „	אֲדָמָתָהּ
naš „	תּוֹרָתֵנוּ	naše „	שִׁפְתֵינוּ	naš „	עֵצָתֵנוּ	naša „	צְדָקָתֵנוּ	naša „	אֲדָמָתֵנוּ
vaš (m) „	תּוֹרַתְכֶם	vaše (m) „	שִׁפְתֵיכֶם	vaš (m) „	עֵצָתְכֶם	vaša (m) „	צְדָקָתְכֶם	vaša (m) „	אֲדָמָתְכֶם
vaš (ž) „	תּוֹרַתְכֶן	vaše (ž) „	שִׁפְתֵיכֶן	vaš (ž) „	עֵצָתְכֶן	vaša (ž) „	צְדָקָתְכֶן	vaša (ž) „	אֲדָמָתְכֶן
njihov (m) „	תּוֹרַתָם	njihove (m) „	שִׁפְתָם	njihov (m) „	עֵצָתָם	njihova (m) „	צְדָקָתָם	njihova (m) „	אֲדָמָתָם
njihov (ž) „	תּוֹרַתָן	njihove (ž) „	שִׁפְתָן	njihov (ž) „	עֵצָתָן	njihova (ž) „	צְדָקָתָן	njihova (ž) „	אֲדָמָתָן

Opaske:

- u koloni I imenica תּוֹרָה ima dugi vokal ךֿ koji ostaje nepromijenjen u svim licima;
- kolona II predstavlja dvosložnu imenicu שְׁפָה čiji *kamec* u prvom slogu biva reduciran na *šva* u *statusu constructusu* te dodatkom teških sufiksa;
- u III koloni imenica עֵצָה slična je imenici שְׁפָה iz kolone II ali se razlikuje po tome što joj je prvi konzonant gutural: kad dolazi do redukcije, reducira se na *šva compositum*;
- imenica צְדָקָה u IV koloni, kad bi u *statusu constructusu* ili sa teškim sufiksima trebala prijeći u צְדִיקָה, prelazi u צְדִיקָה, tj. dvije uzastopne *šva* na prvim slogovima riječi prelaze u vokal i + šva;
- imenica אֲדָמָה u V koloni analogna je imenici צְדָקָה, a razlika je samo u tome što njezin postojeći *šva compositum* u *statusu constructusu* ili sa teškim sufiksima prelazi u odgovarajući vokal *patah*.

Pokazni pridjevi

Hebrejski jezik poznaje nekoliko pokaznih pridjeva:

זֶה, ovaj (m.r.);

זֹאת, ova (ž.r.);

אֵלֶּה, ovi, ove;

Za pokazivanje udaljenijih objekata hebrejski često koristi osobne zamjenice 3.l.:

הוא, onaj;

היא, ona;

הם, oni;

הן, one;

Oni se u odnosu na imenicu koju kvalificiraju ponašaju na isti način kao i obični pridjevi:

הָאִישׁ הַזֶּה = *čovjek* (određeni), ovaj → ovaj čovjek,

הָאִישׁ הַהוּא = *čovjek* (određeni), onaj → onaj čovjek,

הָאִשָּׁה הַזֹּאת = *žena* (određena), ova → ova žena,

הָאִשָּׁה הַהיא = *žena* (određena), ona → ona žena,

הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה = *ljudi* (određeni), ovi → ovi ljudi,

הָאֲנָשִׁים הֵם = *ljudi* (određeni), oni → oni ljudi,

Ali, kao i svi pridjevi, i pokazni pridjevi se mogu nalaziti u predikativnom položaju:

זֶה הָאִישׁ = ovaj (je) čovjek,
 זֹאת הָאִשָּׁה = ova (je) žena,
 אֵלֶּה הָאֲנָשִׁים = ovi (su) ljudi.

Prijedlozi כּ, מִן sa osobnim nastavcima

Neodvojivi prijedlog כּ (*kao, poput*) u poeziji se pojavljuje u zasebnoj riječi na koju se dodaju osobni nastavci.

Kad prijedlog מִן primi osobni nastavak, pojavljuje se još jedno ם (medijalni mem) između prijedloga i nastavka:

kao ja	כְּמוֹנִי	od mene	מִמֶּנִּי
kao ti (m.)	כְּמוֹךָ	od tebe (m.)	מִמְּךָ
kao ti (ž.)	כְּמוֹךְ	od tebe (ž.)	מִמְּךְ
kao on	כְּמוֹהוּ	od njega	מִמּוֹהוּ
kao ona	כְּמוֹהָ	od nje	מִמּוֹהָ
kao mi	כְּמוֹנוּ	od nas	מִמּוֹנוּ
kao vi (m.)	כְּכֶם	od vas (m.)	מִכֶּם
kao vi (ž.)	כְּכֶן	od vas (ž.)	מִכֶּן
kao oni	כְּהֶם	od njih (m.)	מִהֶם (מִהֶמָּה)
kao one	כְּהֶנָּה, כְּהֶן	od mene (ž.)	מִהֶנָּה (מִהֶנָּה)

Opaske:

- *dageš forte* slijedi prijedlog מִן u svim licima u kojima iza prijedloga מִן dolazi konzonant koji ga može primiti. To nije slučaj jedino u 3.l.mn. m. i r. zbog guturala ה; u tom slučaju ם dobiva produženje vokala: umjesto ם dobit će ם׃ ;

- u 3.l.j. sufiksi הוּ i הָ predstavljaju ranije razvojne oblike sufiksa וּ i הָ ; oni u kombinaciji s prijedlogom מִן → מִמּוֹנְהוּ/מִמּוֹנְהָ pri čemu ה biva asimilirano u ם → מִמּוֹנְהוּ/מִמּוֹנְהָ.

- jedino je na temelju konteksta moguće razlučiti na koje se lice odnosi מִמּוֹנְהוּ ;
- ispred „teških sufiksa“ ispada medijalni ם.

Vježba 9:

תּוֹרָה	Zakon	יְשׁוּעָה	spasenje	אַהֲרִי/אַהֲרָה	poslije
סִינַי	Sinaj	מָקוֹם	mjesto	חֵלֹם	san
כֹּה	tako	אֵין	ne postoji, nema		

- 1) וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר נָתַן מֹשֶׁה לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל עַל-הַר-סִינַי;
- 2) אָמַר יַעֲקֹב, קְדוֹשׁ הַמָּקוֹם הַזֶּה וְאֶנְכִי לֹא יִדְעֵתִי;
- 3) בַּיּוֹם הַהוּא נָתַן אֱלֹהִים יְשׁוּעָה גְדוֹלָה לְיִשְׂרָאֵל;
- 4) אַהֲרָה הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה דְבַר-יְהוָה אֶל-אַבְרָהָם בְּחֵלֹם;
- 5) כֹּה אָמַר אֱלֹהִים אֶל-הָעִיר הַרְעָה הַהִיא;
- 6) אַתָּה אֱלֹהֵי-יְשׁוּעָתִי וְאֵין כְּמוֹךָ;

10. Aktivni particip

Aktivni particip, pojednostavljeno govoreći, tvori se dodavanjem određenih obrazaca vokala na konzonante korijena:

m.r.j.: .. ' ;

ž.r.j.: ת ' ; ponekad ה ' ;

m.r.mn.: ים ' ;

ž.r.mn.: ות ' .

	m.r.j.	ž.r.j.	m.r.mn.	ž.r.mn.
שָׁמַר	שָׁמַר	שָׁמְרָה/שָׁמְרַת	שָׁמְרִים	שָׁמְרוֹת
יָשַׁב	יָשַׁב	יָשְׁבָה/יָשְׁבַת	יָשְׁבִים	יָשְׁבוֹת
הִלָּךְ	הִלָּךְ	הִלְכָה/הִלְכַת	הִלְכִים	הִלְכוֹת

Hebrejski particip ima neke zajedničke osobine s glagolima, a osim toga može vršiti još neke funkcije. S glagolima mu je zajedničko to što izražava radnju, a uz to može funkcionirati kao pridjev, imenica ili kao mala odnosna rečenica.

Gledano s pozicije sintakse i morfologije, particip možemo smatrati glagolskim pridjevom koji se slaže u broju i rodu s imenicom na koju se odnosi.

Ukoliko sa članom dolazi uz imenicu sa članom, prevodimo ga kao pridjev (u atributivnom položaju) ili kao odnosnu rečenicu:

הַשֹּׁמֵר הָאִישׁ = *slušajući čovjek / čovjek koji sluša*

Kada se particip koji nema član nalazi uz imenicu koja ima član, tada se kao pridjev nalazi u predikativnom položaju i stoga ga prevodimo kao glagol:

הָאִישׁ שֹׁמֵר = *čovjek sluša.*

Particip, i kao atribut i kao predikat obično označava kontinuiranu radnju, ili onu koja je u progresu. Vrijeme radnje ovisi o kontekstu, a particip u izoliranim rečenicama poput onih u našoj vježbi, prevodimo sadašnjim trajnim vremenom, ili neposrednom budućnošću (npr. *on se sprema pisati...*).

Napomena:

- kad je posljednji konzonzant *gutural*, ispod njega dolazi *patah furtivum*: שֹׁמֵר;

- i u participu j.ž.r. i ispod i ispred guturala doći će *patah*: שֹׁמֵרֵת.

Arhaični akuzativni nastavak הַ

Arhaični hebrejski je (poput klasičnog arapskog) imao tri nastavka za padeže: za nominativ *u*, za genitiv *i* te za akuzativ *a*. U hebrejskom su nastavci za nominativ i genitiv vremenom izgubili, a u upotrebi je još uvijek ostao akuzativni nastavak *a*. Međutim, on više ne označava da je riječ koja je njime označena objekt tranzitivnog glagola, nego označava smjer kretanja, destinaciju prema kojoj se kreće subjekt:

מִצְרַיִם, *Egipat*: מִצְרַיִמָּה = prema Egiptu;

עִיר, *grad*: הָעִירָה = prema gradu;

שָׁם, *ondje*: שָׁמָּה = prema onamo.

Ovaj se nastavak primjenjuje na ograničenom broju imenica za koje je u hebrejskom jeziku uobičajeno da taj nastavak mogu primiti.

Pri dodavanju nastavka, kod imenica se ne mijenja pozicija naglašenog sloga nego naglašen ostaje na isti slog kao prije dodavanja akuzativnog nastavka.

Imenice u množini s nastavcima

I		II		III		IV		V	
konji (abs)	סוסים	riječi (abs)	דְּבָרִים	zakoni (abs)	תּוֹרוֹת	blagoslovi (abs)	בְּרָכוֹת		
konji od (cons)	סוּסֵי	riječi od (cons)	דְּבָרֵי	zakoni od (cons)	תּוֹרוֹת	blagoslovi od (abs)	בְּרָכוֹת		
moji konji	סוּסֵי	moje riječi	דְּבָרַי	moji zakoni	תּוֹרוֹתַי	moji blagoslovi	בְּרָכוֹתַי	moji	יְ
tvoji (m) „	סוּסֵיךָ	tvoje (m) „	דְּבָרֶיךָ	tvoji (m) „	תּוֹרוֹתֶיךָ	tvoji (m) „	בְּרָכוֹתֶיךָ	tvoji (m)	יְךָ
tvoji (ž) „	סוּסֵיךָ	tvoje (ž) „	דְּבָרֶיךָ	tvoji (ž) „	תּוֹרוֹתֶיךָ	tvoji (ž) „	בְּרָכוֹתֶיךָ	tvoji (ž)	יְךָ
njegovi „	סוּסָיו	njegove „	דְּבָרָיו	njegovi „	תּוֹרוֹתָיו	njegovi „	בְּרָכוֹתָיו	njegovi	יוֹ
njezini „	סוּסֵיהָ	njezine „	דְּבָרֶיהָ	njezini „	תּוֹרוֹתֶיהָ	njezini „	בְּרָכוֹתֶיהָ	njezini	יְהָ
naši „	סוּסֵינוּ	naše „	דְּבָרֵינוּ	naši „	תּוֹרוֹתֵינוּ	naši „	בְּרָכוֹתֵינוּ	naši	ינוּ
vaši (m) „	סוּסֵיכֶם	vaše (m) „	דְּבָרֵיכֶם	vaši (m) „	תּוֹרוֹתֵיכֶם	vaši (m) „	בְּרָכוֹתֵיכֶם	vaši (m)	יְכֶם
vaši (ž) „	סוּסֵיכֶן	vaše (ž) „	דְּבָרֵיכֶן	vaši (ž) „	תּוֹרוֹתֵיכֶן	vaši (ž) „	בְּרָכוֹתֵיכֶן	vaši (ž)	יְכֶן
njihovi (m) „	סוּסֵיהֶם	njihove (m) „	דְּבָרֵיהֶם	njihovi (m) „	תּוֹרוֹתֵיהֶם	njihovi (m) „	בְּרָכוֹתֵיהֶם	njihovi (m)	יְהֶם
njihovi (ž) „	סוּסֵיהֶן	njihove (ž) „	דְּבָרֵיהֶן	njihovi (ž) „	תּוֹרוֹתֵיהֶן	njihovi (ž) „	בְּרָכוֹתֵיהֶן	njihovi (ž)	יְהֶן

Opaske:

- u kolone I i III donose oblike u množini za najjednostavnije tipove imenica muškog i ženskog roda;
- u koloni II i IV predstavljene su imenice muškog i ženskog roda kod kojih *kamec* u prvom slogu biva zamijenjen sa *šva* a ako mu prethodi još jedan *šva*, onda prelazi u *hirek*;
- ovdje još treba napomenuti važno pravilo: imenice koje u množini završavaju na *-ot* tijekom cijele paradigme zadržavaju isti oblik korijena kojeg ima *status constructus* u množini, dok imenice koje u množini završavaju na *-im* taj oblik korijena imaju samo ispred nastavaka *-kem*, *-ken*, *-hem* i *-hen* – dakle ispred „teških sufiksa“

Imperfekt

Glede značenja, za razliku od perfekta koji označava svršeno vrijeme, imperfekt izražava nesvršenu radnju.

Za razliku od perfekta, kod njega se osobni nastavci mogu prepoznati kao prefiks koji je predmetnut korijenu glagola.

To se tumači na slijedeći način: kod perfekta prvo dolazi glagolski element koji je svršen i izražava glavnu ideju koja je potom modificirana zamjениčkim elementom koji označava subjekt. U imperfektu, naprotiv, zbog toga što je nesvršen, prvo dolazi zamjениčki element koji predstavlja glavnu ideju a tek potom dolazi glagolski element koji označava namjeru subjekta.

on će čuvati	יִשְׁמֹר
ona će čuvati	תִּשְׁמֹר
ti ćeš čuvati (m.r.)	תִּשְׁמֹר
ti ćeš čuvati (ž.r.)	תִּשְׁמְרִי
ja ću čuvati	אֲשַׁמֵּר
oni će čuvati (m.r.)	יִשְׁמְרוּ
oni će čuvati (ž.r.)	תִּשְׁמְרֶנָּה
vi ćete čuvati (m.r.)	תִּשְׁמְרוּ
vi ćete čuvati (ž.r.)	תִּשְׁמְרֶנָּה
mi ćemo čuvati	נִשְׁמֹר

Vježba 10:

מִשְׁפָּט	sud, pravda	שָׁפַט	suditi	צָדִיק	pravedan
צֶדֶק	pravednost	מָשַׁל בְּ	vladati	יְהִיָּה	imperfekt od יְהִיָּה
שָׁלַח	poslati	מִלְאָךְ	glasnik, anđeo	הִרְרָךְ	put
נָעַר	dječak, dijete				
פְּנִים	lice (mn.)	לְפָנַיִ	pred nekim	לְפָנַיִ	pred mojim licem

- 1) דָּבַר אֱלֹהִים אֶל־מֹשֶׁה נְבִיאָוּ פְּנִים אֶל־פְּנִים 1);
- 2) מִי אֲנִי כִי אֲמַשֵּׁל בְּעַם הַגָּדוֹל הַזֶּה, וְאַנְכִי נָעַר 2);
- 3) בָּךְ בְּחַרְתִּי לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל, וְאַתָּה תִשָּׁפֵט אֶת־עַמִּי בְצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט 3);
כִּי צָדִיק אָנֹכִי, יְהוּה אֱלֹהֶיךָ
- 4) מִשְׁפָּט־צֶדֶק יְהִיָּה לָכֶם בְּאַרְצְךָ אֲשֶׁר אָנֹכִי נָתַן לָכֶם 4);
- 5) מִה־בֶּן־אָדָם כִּי תִזְכֹּר אֹתוֹ 5);
- 6) אָנֹכִי שָׁלַח אֶת־מַלְאָכָי לְפָנֶיכֶם וְהוּא יִשְׁמַר אֶתְכֶם בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר אַתֶּם הֹלְכִים 6);
- 7) בַּיּוֹם הַהוּא אֲשָׁפֵט אֶת־הָעִיר הַרְשָׁעָה הַזֹּאת, כִּי אֵין בָּהּ מִשְׁפָּט 7);

Rječnik

א

אֲדָמָה	zemlja, tlo	אָמַר	on je rekao	אֱלֹהִים	Bog
אָדָם	čovjek	אֵל	prema	אוֹר	svjetlo
אִשָּׁה	žena	אִישׁ	muškarac	אֶרֶץ (ז)	zemlja
אָכַל	on je jeo	אֲנָשִׁים	muškarci	אֶחָד	jedan (m.)
אֶחָת	jedna (ž.)	אַבְרָהָם	Abraham	אַהֲרָ / אַהֲרִי	poslije
אֵין	ne postoji, nema	אֲנִי	ja (osob. zamj.)	אֲדֹנָי	Gospodin
אֲשֶׁר	tko, što (odn. zamj.)	אָרִי	lav	אֵם	majka
אֲדוֹם	Edom	אֶת/אֵת	ozn. za odred. objekt	אֵלֶּה	ovi, ove

ב

בָּרָא	on je stvorio	בֵּין	između	בֵּן	sin
בָּא	on je došao	בְּרִית	savez	בַּיִת	kuća
בָּחַר (בְּ)	on je izabrao nekoga	בְּרָכָה	blagoslov		

ג

גָּדוֹל	velik	גֵּן	vrt	גַּם	također, čak, zapravo
---------	-------	------	-----	------	-----------------------

ד

דָּבָר	riječ, stvar	דִּבֶּר	on je rekao	דֶּרֶךְ	put
--------	--------------	---------	-------------	---------	-----

ה

הֵיכָל	hram, palača	הוּא	on	הָיָה	biti, postati
הָיוּ	oni su bili	הֵבְדִיל	on je podijelio	הָר	planina
הִלְךָ	on je hodao	חֵלוֹם	san	הִנֵּה	gle!

ו

--וּ i

ז

זָקֵן	star	זָכַר	on se sjetio
זֶה	ovaj;	זֹאת	ova

ח

חָשֵׁךְ	tama	חָכָם	mudar	חֵלֹם	san
---------	------	-------	-------	-------	-----

ט

טוֹב dobar

י

יְהוָה	Gospodin	יּוֹם	dan	יְשׁוּעָה	spasenje
יִשְׂרָאֵל	Izrael	יָדַע	on je znao	יַעֲקֹב	Jakov
יָשָׁב	on je sjeo, prebiva	יָמַר	more	יְהוּדָה	Juda
יְרוּשָׁלַיִם	Jeruzalem	יָדָה	ruka	יְהִי	imperfekt od הָיָה

כ

כִּי	jer, da, kada	כּוֹכַב	zvijezda	כָּרַת	odrezao je
כֻּל	(כֻּל): + imenica s članom = cio, cijela; + množina/kolektivna imenica = svi; + imenica bez člana = svaki.			כֵּן	tako

ל

לֹא ne (negacija)
לַיְלָה noć

לָקַח on je uzeo

לֶחֶם kruh

מ

מִן od
מִצְרַיִם Egipat
מַלְאָךְ glasnik, anđeo
מָה što

מֶלֶךְ kralj
מִשְׁפָּט sud, pravda
מַיִם vode
מָקוֹם mjesto

מֹשֶׁה Mojsije
מָשַׁל בְּ vladati
מִי tko

נ

נָתַן on je dao
נְבִיא prorok

נָשִׁים žene
נְבִיאָה proročica

נֶעַר dječak, dijete

ס

סוּס konj

סִינַי Sinaj

ע

עִיר grad
עָפָר prašina
עַד do
עֲמָל briga

עַם narod
עֵין (ž) oko, izvor
עִם sa (nekim)

עַל na, preko
עֵץ stablo
עָשִׂיר bogat

פ

פֶּרִי plod
פָּנִים lice (mn.)

פַּעַם jednom (1x)
לְפָנַי pred nekim

פֹּה ovdje
לְפָנַי pred mojim licem

צ

צְדָק pravednost

צְדִיק pravedan

ק
 קָרָא on je pozvao קוֹל glas קְדוּשׁ svet

ר
 רָאָה on je vidio רַע zao רָעָה zla
 רֹאשׁ glava רָם visok רוּחַ duh

ש
 שָׁמַיִם nebesa שְׁמוּאֵל Samuel שָׁמַר čuvati, paziti
 שָׁפַט suditi שֵׁם ime שָׂאוּל Šaul
 שָׁם ondje שְׁלַח poslati

שָׁמַע on je slušao
 שָׁמַע לְקוֹל- on je slušao glas...
 שָׁמַע בְּקוֹל- on je poslušao (glas)...

ת
 תַּחַת ispod, umjesto תּוֹרָה pouka, Zakon

SADRŽAJ:

Hebrejski alfabet	1
Konzonanti <i>begadkefat</i>	2
Konzonanti <i>kamnefes</i>	2
Vokali	2
Konzonanti <i>mater lectionis</i>	2
Pisanje u hebrejskom jeziku	3
Otvoreni i zatvoreni slogovi	3
Milera ^c i Mile ^c el	4
Meteg	4
Šva	4
Maqqef	6
Kamec-hatup	6
Dageš	7
Mappiq	8
Rafe	8
Osobitosti nekih konzonanata	9
Akcenti	9
Pauza	10
<i>Ketib</i> i <i>qere</i>	10
1. Član	11
Pozicija subjekta i predikata u prostoju rečenici	11
Vježba 1:	12
2. Neodvojivi prijedlozi	12
Vježba 2:	14
3. Imenice i pridjevi (m. i ž. r. jed.)	15
Jednostavna upotreba imenice i pridjeva	15
Upotreba imenice i pridjeva s članom	15
Predikativna upotreba pridjeva	16
Prošlo vrijeme glagola u 3.l.j.ž.r	16
Vježba 3:	17
4. Rod i broj imenica i pridjeva	17
Dual	19
Vježba 4:	19
5. Veznik	20
Upitna zamjenica	21
Vježba 5:	21
6. <i>Status constructus</i> i <i>status absolutus</i>	22
Vježba 6:	23
7. Muške imenice u jednini sa osobnim nastavcima	24
Neodvojivi prijedlozi ֶ, ַ sa osobnim nastavcima	26
Označavanje određenog objekta	26
Vježba 7:	27
8. Osobne zamjenice	27
<i>Qal</i> -konjugacija pravilnih glagola	28
Perfekt	28
Još neke imenice u <i>status-u absolutus-u</i> i u <i>status-u constructus-u</i>	29
Vježba 8:	30
9. Ženske imenice u jednini sa osobnim nastavcima	31

Pokazni pridjevi.....	32
Prijedlozi ם, ן sa osobnim nastavcima.....	33
Vježba 9:	34
10. Aktivni particip	34
Arhaični akuzativni nastavak ן.....	35
Imenice u množini s nastavcima	36
Imperfekt	37
Vježba 10:	38
Rječnik	39